

Afsætning A/B, hhx

Vejledning

*Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Kontor for Gymnasier, juni 2021*

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Indholdsfortegnelse

1. Identitet og formål	2
1.1. Identitet	2
1.2. Formål	2
2. Faglige mål og fagligt indhold	3
2.1. Faglige mål	3
2.2. Kernestof	6
2.3. Supplerende stof	13
2.4. Omfang	13
3. Tilrettelæggelse	13
3.1. Didaktiske principper	14
3.2. Arbejdsformer	15
3.3. It	18
3.4. Samspil med andre fag	18
4. Evaluering	20
4.1. Løbende evaluering	20
4.2. Prøveform	21
4.3. Bedømmelseskriterier	23
Bilag 1 Karakterbeskrivelser	24

1. Identitet og formål

1.1. Identitet

I læreplanen står der om fagets identitet:

Afsætning er et samfundsvidenskabeligt fag, der omfatter viden, kundskaber og kompetencer inden for økonomi, sociologi og psykologi. Faget beskæftiger sig med virksomhedens forhold til den nationale og globale omverden samt giver viden, kundskaber og færdigheder om virksomheders analyser af markedsmuligheder samt national og global markedsføring. I arbejdet med faget udvikles almindelsen og studiekompetencen.

Faget har relationer til mange fagområder såsom virksomhedsøkonomi, international økonomi, innovation, psykologi, sociologi og organisation. Afsætning har rod i samfundsvidenskaben, og udgangspunktet for faget er virksomhedens nærmiljø, altså sammenhængen mellem virksomheden og dens kunder set i relation til virksomhedens øvrige interessenter. Interessenterne og virksomhedens øvrige fjernmiljø spiller ligeledes en stadig større rolle ved planlægningen af virksomhedens strategi og markedsføring, som er centrale dele af faget. Forskningen inden for marketing har de senere år udviklet sig voldsomt, dette er bl.a. resultatet af en stadig mere kompleks, digitaliseret og globaliseret verden som medfører en lang række nye udfordringer for virksomheders markedsføring.

1.2. Formål

Det fremgår af § 1 i lov om de gymnasiale uddannelser at: *Formålet med uddannelserne omfattet af denne lov er at forberede eleverne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindelse, viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene.*

Det fremgår endvidere af lovens § 4: *Uddannelsen skal udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og deres forståelse af teoretisk viden som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold. Der lægges i undervisningen vægt på innovation og problemløsning, herunder ved arbejde med virkelighedsnære cases og projekter.*

Formålet med undervisningen i afsætning knytter tydeligt an til de gymnasiale uddannelsers formål:

Formålet med undervisningen er at udvikle elevernes evne til at arbejde selvstændigt, innovativt og i faglige samspil med problemstillinger vedrørende Afsætning. Almindelsen fremmes ved at styrke elevernes nysgerrighed og engagement i fagets discipliner samt de videre uddannelses- og karrieremuligheder, som faget indbyder til.

Eleverne skal gennem arbejde med virksomhedens nationale og globale udvikling styrke evnen til at argumentere, ræsonnere og formidle virkelighedsnære afsætningsøkonomiske problemstillinger samt udvikle forståelse for virksomhedens rolle i et globalt perspektiv.

Det er endvidere formålet at fremme elevernes evne til at indsamle, bearbejde og analysere relevante informationer med henblik på at skabe et beslutningsgrundlag. Eleverne skal ligeledes kunne anvende teori og metode om Afsætning i arbejdet med aktuelle problemstillinger. Undervisningen skal desuden bidrage til udviklingen af elevernes evne til at tilegne sig ny viden og kundskaber i arbejdet med virkelighedsnære problemstillinger. Ved anvendelsen af fagets viden, begreber og metoder samt arbejdet med at forholde sig kritisk til afsætningsøkonomisk viden medvirker faget til udviklingen af studiekompetencen og de digitale kompetencer.

Undervisningen i afsætning tager udgangspunkt i den samfundsvidenskabelige metode og perspektiverer til uddannelsernes øvrige fag. Faget bidrager således til, at eleverne kan udvikle såvel faglig indsigt som studiekompetencer, herunder at eleverne kan udvikle deres analytiske evner. Det vil sige, at det forventes, at eleverne tilegner sig et begrebsapparat, teoretisk viden og analy-

semetoder, som giver dem mulighed for at foretage kvalificerede økonomiske vurderinger. Overordnet betyder det, at det er af stor vigtighed, at eleverne kan anvende de indlærte begreber i sin rette sammenhæng.

Af fagets formål fremgår det endvidere, at afsætning bidrager til elevernes opnåelse af de centrale kompetencer i gymnasireformen nemlig de: globale, innovative, digitale, karriere- og studiemæssige kompetencer. Endeligt har afsætning også et almindendende sigte.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1. Faglige mål

I nedenstående tabel er forskellene i de faglige mål mellem afsætning A og B markeret.

Eleverne skal kunne:

Afsætning A	Afsætning B
<i>afgøre, hvilke forhold der har betydning for en virksomheds afsætning – nationalt og globalt, og derigennem demonstrere viden og kundskaber om fagets identitet og metoder</i>	<i>afgøre, hvilke forhold der har betydning for en virksomheds afsætning nationalt, og derigennem demonstrere viden og kundskaber om fagets identitet og metoder</i>
<i>identificere, formulere og løse udfordringer vedrørende afsætning, der knytter sig til en virksomheds fortsatte vækst</i>	<i>identificere, formulere og løse afgrænsede udfordringer vedrørende afsætning, der knytter sig til en virksomheds fortsatte vækst</i>
<i>anvende afsætningsøkonomiske modeller og forklare modellernes forudsætninger og egenskaber</i>	<i>anvende afsætningsøkonomiske modeller og forklare modellernes forudsætninger</i>
<i>udarbejde et afsætningsøkonomisk ræsonnement, herunder at kunne forklare sammenhængen mellem en række relevante afsætningsmæssige forhold i en given kontekst</i>	<i>udarbejde et afsætningsøkonomisk ræsonnement herunder at kunne forklare sammenhængen mellem en række relevante afsætningsmæssige forhold i en given afgrænset kontekst</i>
<i>indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds nationale og globale markedsforhold samt vurdere informationernes troværdighed og relevans i en given sammenhæng</i>	<i>indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds nationale markedsforhold samt vurdere informationernes troværdighed</i>
<i>fortolke og formidle informationer om afsætning inden for flere af fagets generer, herunder i samspil med andre fag</i>	<i>fortolke og formidle informationer om afsætning, herunder i samspil med andre fag</i>

Afsætning A	Afsætning B
<i>udvælge og anvende relevante digitale og matematiske kompetencer i arbejdet med afsætning</i>	<i>udvælge og anvende relevante digitale og matematiske kompetencer i arbejdet med afsætning</i>

De faglige mål knytter sig til de økonomiske kompetencer. Kompetencerne er visualiseret som blade i en økonomifaglig kompetenceblomst. Hver for sig refererer bladene til en økonomisk kompetence forstået som evnen til at handle på en måde, der lever op til at arbejde med økonomi i en given situation. I læreplanerne for afsætning er kompetencerne formuleret med udgangspunkt i denne tankegang.

Den økonomiske kompetenceblomst

Med udgangspunkt i læreplanen for afsætning B, udfoldes de faglige mål nedenfor. Det ekstra omfang gældende for afsætning A er forklaret særskilt.

Tankegangskompetencen

Afgøre, hvilke forhold der har betydning for en virksomheds afsætning nationalt, og derigennem demonstrere viden og kundskaber om fagets identitet og metoder

Denne kompetence drejer sig om elevernes evne til at skelne mellem hvilke spørgsmål, der er væsentlige for en virksomheds afsætning, og hvilke der ikke er, samt at vide hvornår de skal bringes i spil. Kompetencen handler endvidere om, at eleverne selv kan stille sådanne spørgsmål og at have blik for, hvilke typer af svar der kan forventes i en given sammenhæng.

I afsætning A er de globale forhold eksplicit skrevet ind. Det udelukker dog ikke, at disse inddrages i afsætning B, da globale forhold er en naturlig del af virkeligheden for en lang række virksomheder.

Problembehandlingskompetencen

Identificere, formulere og løse afgrænsede udfordringer vedrørende afsætning, der knytter sig til en virksomheds fortsatte vækst

Denne kompetence består af elevernes evne til at identificere, formulere og løse udfordringer, der knytter sig til en virksomheds afsætningsøkonomiske beslutninger. Kompetencen omfatter endvidere evnen til at konsekvensvurdere alternative beslutninger.

I afsætning A bør der arbejdes med mere komplekse sammenhænge.

Modelleringskompetencen

Anvende afsætningsøkonomiske modeller og forklare modellernes forudsætninger

Denne kompetence består af elevernes evne til at anvende afsætningsøkonomiske modeller. Kompetencen omfatter desuden evnen til at være kritisk over for de resultater, anvendelsen af modellerne fører frem til.

I afsætning A skal eleverne desuden vurdere modellernes egenskaber og derfor i højere grad holde sig kritiske over for disse.

Ræsonnementskompetencen

Udarbejde et afsætningsøkonomisk ræsonnement, herunder at kunne forklare sammenhængen mellem en række relevante afsætningsmæssige forhold i en given afgrænset kontekst

Denne kompetence består af elevernes evne til at følge og bedømme et økonomisk ræsonnement, herunder vurdere sammenhængen mellem en række økonomiske forhold. Desuden består kompetencen af at kunne gennemføre et økonomisk ræsonnement.

I afsætning A fremgår det ikke, at konteksten er afgrænset, hvilket betyder, at der bør arbejdes med mere komplekse sammenhænge.

Databehandlingskompetencen

Indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds nationale markedsforhold samt vurdere informationernes troværdighed i en given sammenhæng

Denne kompetence består af elevernes evne til at indsamle, bearbejde og præsentere informationer om afsætningsøkonomiske forhold. Kompetencen handler desuden om at kunne overskue mulige kilder til en given problemstilling, således at der kan foregå en kvalificeret indsamling og udvælgelse af informationer.

I afsætning A er det eksplicit et fagligt mål at arbejde med globale markedsforhold. Dette udelukker ikke muligheden for at gøre det i afsætning B.

Kommunikationskompetencen

Fortolke og formidle informationer om afsætning, herunder i samspil med andre fag

Denne kompetence består af elevernes evne til at sætte sig ind i og fortolke økonomiske udsagn og tekster. Desuden består kompetencen af elevernes evne til at udtrykke sig på forskellige måder om afsætningsøkonomiske forhold over for forskellige kategorier af modtagere. Kompetencen har både en udtryksside, hvor eleven er afsender af kommunikation, og en modtagerside, hvor eleven sætter sig ind i og fortolker andres udsagn og tekster.

I afsætning A fremgår det, at der skal arbejdes inden for flere af fagets genrer. Det drejer sig her om den skriftlige dimension, hvor der fx arbejdes med synopsis, notat og rapport men også gerne med virkelighedsnære genrer såsom præsentationer, en udfyldt model, posters (fx ved brug af IM-RaD-strukturen), formidling af data mv. Lige som der arbejdes med både formidlings- og tænkeskrivning for at fremme elevernes skrivekompetencer.

Redskabskompetencen

Udvælge og anvende relevante digitale og matematiske kompetencer i arbejdet med afsætning

Denne kompetence består af elevernes evne til at udvælge og anvende relevante matematiske og digitale redskaber i forbindelse med indsamling, behandling og formidling af afsætningsøkonomiske forhold. Kompetencen forudsætter, at eleverne har et grundlæggende matematisk beredskab, og at eleverne har indsigt i de digitale muligheder.

2.2. Kernestof

Fagets kernestof omfatter ifølge læreplanerne for afsætning A og B områderne i nedenstående tabel. Forskellene i kernestoffet på de to niveauer er markerede. Udvalgte dele af det ekstra stof kan inddrages på B-niveauet fx som supplerende stof eller i arbejdet med SO-forløb.

Kernestof Afsætning A	Kernestof Afsætning B
<i>Samfundsvidenskabelig metode og markedsanalyse</i> – <i>Kvantitative, kvalitative og komparative analysemetoder</i> – <i>Datakilder: primære og sekundære samt interne og eksterne</i>	<i>Samfundsvidenskabelig metode og markedsanalyse</i> – <i>Kvantitative, kvalitative og komparative analysemetoder</i> – <i>Datakilder: primære og sekundære samt interne og eksterne</i>
<i>Den interne situation</i> – <i>Værdikæder</i> – <i>Porteføljeanalyser</i> – <i>Forretningsmodeller</i>	<i>Den interne situation</i> – <i>Værdikæder</i> – <i>Forretningsmodeller</i>
<i>Den eksterne situation</i> – <i>Omverdensforhold nationalt og globalt</i> – <i>Branche- og konkurrenceforhold</i> – <i>Købsadfærd på business-to-business, business-to-consumer, consumer-to-business og consumer-to-consumer markeder</i>	<i>Den eksterne situation</i> – <i>Omverdensforhold nationalt og globalt</i> – <i>Branche- og konkurrenceforhold</i> – <i>Købsadfærd på business-to-business og business-to-consumer markeder</i>
<i>Strategi</i> – <i>Mission, vision og værdier</i> – <i>Konkurrencestrategier</i> – <i>Vækststrategier</i>	<i>Strategi</i> – <i>Mission, vision og værdier</i> – <i>Konkurrencestrategier</i> – <i>Vækststrategier</i>

Kernestof Afsætning A	Kernestof Afsætning B
<p>Internationalisering</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kulturelle forhold – Markedsudvælgelse – Internationaliseringsmodeller 	
<p>Segmentering, målgruppevalg og positionering</p> <ul style="list-style-type: none"> – Segmentering, målgruppevalg og positionering både nationalt og globalt 	<p>Segmentering, målgruppevalg og positionering på business-to-consumer markedet</p> <ul style="list-style-type: none"> – Segmentering, målgruppevalg og positionering nationalt
<p>Marketing mix</p> <ul style="list-style-type: none"> – Marketing mixet både nationalt og globalt 	<p>Marketing mix på business-to-consumer markedet</p> <ul style="list-style-type: none"> – Marketing mixet nationalt
<p>Marketingplan</p> <ul style="list-style-type: none"> – Marketingplanen både nationalt og globalt 	

I nedenstående tabel er der givet faglig inspiration til udfoldelsen af kernestoffet. Listen er ikke i prioriteret rækkefølge. Bemærk at der udelukkende er tale om en **inspirationsliste**, det er ikke en pensumliste. Der bør være en tydelig forskel i det faglige niveau og omfang mellem afsætning A og afsætning B. Kernestof på A-niveau og faglig inspiration, som vurderes primært at høre til på A-niveau, er markeret i tabellen. Det er således et forslag til, hvordan man som underviser kan skelne mellem de to niveauer.

Kernestof (A-niveau markeret)	Faglig inspiration (A-niveau markeret)
<p><i>Samfundsvidenskabelig metode og markedsanalyse</i></p> <p>– <i>Kvantitative, kvalitative og komparative analysemetoder</i></p> <p>– <i>Datakilder: primære og sekundære samt interne og eksterne</i></p>	<p>Kvantitative og kvalitative metoder</p> <p>Komparative metoder</p> <p>Markedsanalyseprocessen</p> <p>Marketinginformationssystemer (MIS)</p> <p>Databaser</p> <p>Søgestrategier</p> <p>Big data</p> <p>Åbne data</p> <p>Kildekritik, validitet, reliabilitet og repræsentativitet</p>

<p><i>Den interne situation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Værdikæder</i> - Porteføljeanalyser - <i>Forretningsmodeller</i> 	<p>Virksomhedsforståelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Virksomheden som en organisation - Virksomheden og samfundet <p>Værdikæder fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Porters oprindelige værdikæde - Den forenklede værdikæde - Serviceværdikæden <p>SW - analyse</p> <p>Kernekompetencer</p> <p>Konkurrencemæssige fordele</p> <p>Key Success Factors (KSF)</p> <p>Porteføljeanalyser fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Boston modellen <p>Deleøkonomi</p> <p>Forretningsmodeller fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Business Model Canvas - Digitale forretningsmodeller - Cirkulære forretningsmodeller
--	---

<p><i>Den eksterne situation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Omverdensforhold nationalt og globalt – Branche- og konkurrenceforhold – Købsadfærd på <i>business-to-business</i>, <i>business-to-consumer</i>, consumer-to-business og consumer-to-consumer markeder 	<p>Markedsforståelse</p> <p>Omverdensmodel</p> <p>PESTEL</p> <p>Kvantitativ markedsafgrænsning</p> <p>Konkurrencemæssige positioner</p> <p>Konkurrencedygtighed</p> <p>OT-analyse</p> <p>Branche- og konkurrentanalyse</p> <p>Købsadfærdsteorier og –begreber</p> <p>Customer Value</p> <p>Buy-grid modellen</p> <p>Transaktions- og relationstankegangen</p> <p>Socialpsykologiske købsadfærdsmodeller:</p> <ul style="list-style-type: none"> - SOR-modellen - Theory of reasoned action/Theory of planned behavior <p>Online købsadfærd</p>
<p><i>Strategi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Mission, vision og værdier</i> – <i>Konkurrencestrategier</i> – <i>Vækststrategier</i> 	<p>Idé (mission), vision, værdier og mål</p> <p>Porters Generiske strategier</p> <p>Blue Ocean</p> <p>Digitale strategier</p> <p>Corporate Social Responsibility (CSR)</p> <p>Ansoffs vækststrategier (intensivering)</p> <p>Integrationsstrategier</p> <p>Strategiske alliancer</p> <p>Diversifikation</p> <p>TOWS</p> <p>Disruption</p>
<p>Internationalisering</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kulturelle forhold – Markedsudvælgelse – Internationaliseringsmodeller 	<p>Eksportmotiver og eksportberedskab</p> <p>Markedsudvælgelsesmodeller (International Market Selection - IMS)</p> <p>Internationaliseringsmodeller</p>

<p><i>Den interne situation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Værdikæder</i> - Porteføljeanalyser - <i>Forretningsmodeller</i> 	<p>Virksomhedsforståelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Virksomheden som en organisation - Virksomheden og samfundet <p>Værdikæder fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Porters oprindelige værdikæde - Den forenklede værdikæde - Serviceværdikæden <p>SW - analyse</p> <p>Kernekompetencer</p> <p>Konkurrencemæssige fordele</p> <p>Key Success Factors (KSF)</p> <p>Porteføljeanalyser fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Boston modellen <p>Deleøkonomi</p> <p>Forretningsmodeller fx:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Business Model Canvas - Digitale forretningsmodeller - Cirkulære forretningsmodeller
	<p>Internationale markedsforhold</p> <p>Kulturteorier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forbrugerkultur - Forretningskultur <p>Glocalization</p>
<p><i>Segmentering, målgruppevalg og positionering</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Segmentering, målgruppevalg og positionering både nationalt og globalt</i> 	<p>Segmenteringsteori (SMP)</p> <p>Segmenteringsmodeller</p> <p>Datadreven segmentering</p> <p>Målgruppeprofiler og personas</p> <p>Kriterier for målgruppevalg</p> <p>Positionering</p>

<p><i>Marketing mix</i></p> <p>– Marketing mixet både nationalt og globalt</p>	<p>Produktklassificering</p> <p>PLC/TLC</p> <p>De 3 ekstra P'er (serviceydelser)</p> <p>Oplevelsesøkonomi</p> <p>Prisfastsættelsesmetoder</p> <p>Priselasticitet</p> <p>Krydspriselasticitet</p> <p>Prisstrategier</p> <p>Distributionsstrategi</p> <p>Distributionskanaler</p> <p>Promotionformer og –strategi</p> <p>Pull og push-strategier</p> <p>Branding</p> <p>Brand Equity</p> <p>Neuromarketing</p> <p>Offline medier</p> <p>Online medier</p> <p>SEO</p> <p>SEM</p> <p>Content marketing</p> <p>Affiliate marketing</p> <p>Kommunikationsmodeller</p> <p>AIDAE</p> <p>Markedskortet</p> <p>Internationalt marketingmix</p> <p>Parameteranvendelse på digitale medier</p> <p>Single, multi- og omnichannel marketing</p>
---	---

<p>Marketingplan</p> <p>– Marketingplanen både nationalt og globalt</p>	<p>Marketingplan</p> <p>Budgettering af marketingindsats</p> <p>Profitabilitetsanalyse</p> <p>Måling af marketingeffektivitet (Return On Marketing Investments - ROMI)</p> <p>Break-even overvejelser</p> <p>Kontrol af marketingplanen</p>
---	---

2.3. Supplerende stof

Det supplerende stof er beskrevet i læreplanen på følgende måde:

Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof skal udvælgelse, således at det sammen med kernestoffet medvirker til udvikling af de faglige mål. Det supplerende stof er typisk erhvervsnyheder fra og om virksomheder, analyser af brancher og virksomheder samt statistisk materiale om erhverv og erhvervsudvikling, der perspektiverer og uddyber de faglige mål.

Af læreplanen for afsætning A fremgår det desuden, at:

Der skal indgå materiale på engelsk samt, når det er muligt, på andre fremmedsprog.

Det supplerende stof skal ses i forlængelse af fagets kernestof. Det supplerende stof er en nødvendighed for opfyldelsen af de faglige mål. Det er vigtigt for elevernes forståelse af faget, at der inddrages eksempler fra danske og internationale virksomheder samt fra omverdenen i øvrigt. Eksemplerne kan, ud over at perspektivere til fagets faglige mål, også hjælpe eleverne med at udvikle deres økonomiske kompetencer.

Der kan med fordel indarbejdes en progression i arbejdet med det supplerende stof, hvor det i starten af uddannelsen overvejende vil være læreren, der bidrager med stoffet. Senere i forløbet kan eleverne inddrages i processen med at finde relevant supplerende stof på dansk, engelsk eller på et andet fremmedsprog. Det vil fx i 3.g være naturligt at arbejde med eksempler på engelsksproget faglitteratur, da eleverne vil møde dette på de videregående uddannelser.

2.4. Omfang

Læreplanen for afsætning A definerer et forventet omfang: *Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 500-700 sider.*

For afsætning B er det forventede omfang 350-450 sider.

Det definerede kernestof og supplerende stof fastlægges ud fra bedst mulige skøn og vil normalt omfatte de angivne sider. Det forventede omfang af fagligt stof er ikke opgivet i normalsider. Det betegner omfanget af det faglige stof under hensyntagen til, hvordan der er arbejdet med stoffet. Således kan der arbejdes lige grundigt med tekster, film og digitale medier m.v. Dette kan ske ved at angive skønsmæssigt sidetal eller en procentmæssig fordeling af stoffet i undervisningsbeskrivelsen.

3. Tilrettelæggelse

I afsætning A er uddannelsestiden på 335 timer, hvoraf 15 timer skal indgå i det økonomiske grundforløb, 30 timer til erhvervs-case og et af skolen besluttet timetal til studieområdet. Fordybelstiden udgør 70 timer, hvoraf minimum 15 % indgår i studieområdet. Uddannelsestiden i afsætning B udgør 210 timer, og der er ikke forhåndstildelt fordybelstid på b-niveauet.

3.1. Didaktiske principper

I læreplanen står der om didaktiske principper:

Undervisningen skal tilrettelægges med afsæt i undren og nysgerrighed vedrørende aktuelle Afsætningsmæssige problemstillinger. Det induktive undervisningsprincip har en vigtig rolle for tilrettelæggelsen af undervisningen i faget. Teori om Afsætning har sit ophav i behovet for metoder og modeller, der kan anvise potentielle løsninger på virksomhedens udfordringer. Viden, kundskaber og kompetencer i Afsætning forudsætter faglig indsigt men i særlig grad evne til at kunne identificere de problemer, teorien skal anvendes til at håndtere.

Det deduktive undervisningsprincip anvendes, hvor der er fokus på at formidle fagets teori; begreber, modeller, modelforudsætninger og begrænsninger samt metoder omkring modellernes anvendelse.

Der lægges vægt på, at eleverne udfordres på deres evne til at kunne anvende de digitale muligheder på en hensigtsmæssig måde, og at de udfordres i forhold til deres globale forståelse og innovative kompetencer. Der skal lægges afgørende vægt på, at den enkelte elev får mulighed for selvstændigt at formidle faglige problemstillinger herunder fremføre faglige ræsonnementer.

I undervisningen bør det tilstræbes at inddrage aktuelle afsætningsmæssige problemstillinger, der får eleven til at undre sig og som øger elevens nysgerrighed og interesse. Undervisningen kan med fordel tilrettelægges således, at både det induktive og det deduktive undervisningsprincip anvendes. I begyndelsen af undervisningen arbejdes der formentlig primært deduktivt og senere mere induktivt. Det induktive undervisningsprincip kan med fordel fx anvendes, når elevens innovative og globale kompetencer skal udvikles.

I faget bør der være fokus på helhedsforståelsen samt, at eleverne erhverver en bred forståelse for sammenhængen mellem en teoretisk model og den situation eller problemstilling, som eleverne vil anvende modellen i. Der lægges stor vægt på, at eleverne tilegner sig et fagligt ordforråd inden for det afsætningsøkonomiske fagområde, så de bliver i stand til at redegøre for problemstillinger fra flere forskellige synsvinkler med inddragelse af fagets terminologi. Jo flere afsætningsøkonomiske begreber en elev har i sit aktive ordforråd, jo mere nuanceret kan elevens redegørelse for en problemstilling blive.

Eleverne bør trænes i at beherske forskellige digitale værktøjer. I løbet af uddannelsen bør elevernes informationssøgning udvikles fra at en simpel informationsindsamling til at indeholde en kritisk vurdering af kvaliteten af det materiale, der er fundet. Eleverne bør ligeledes trænes i at anvende digitale produkter som fx power point, prezi, podcast, facebook, blogs samt lære at forholde sig kritisk over for egne såvel som andres produkter.

Det er vigtigt at inddrage metode i undervisningen, hvor der bl.a. arbejdes med elevernes bevidsthed omkring betydningen af de forskellige taksonomiske niveauer.

I arbejdet med de taksonomiske niveauer kan det anbefales at tage udgangspunkt i nedenstående spørgeformer, der er struktureret i forhold til SOLO-taksonomien. SOLO-taksonomien giver anvisninger på, hvordan der kan stilles spørgsmål, der på forskellige taksonomiske niveauer prøver elevernes kompetencer i forhold til de faglige mål. Det er ligeledes også disse spørgeformer som anvendes ved den skriftlige prøve.

Oversigt over de mest anvendte spørgeformer i afsætning

Toningen i tabellen angiver de taksonomiske niveauer.

<p>Karakterisere – eleverne skal beskrive væsentlige kendsgerninger omkring en virksomhed og dens markedsmæssige situation. Eleverne skal med faglige termer beskrive det, der er særpræget ved en virksomhed, en konkurrencemæssig situation eller andre afsætningsøkonomiske forhold.</p>
<p>Redegøre – eleverne skal give en samlet struktureret fremstilling af kendte afsætningsøkonomiske forhold og problemstillinger. Eleverne skal finde de væsentligste elementer i et afsætningsøkonomisk materiale og præsentere disse i struktureret form, således at eleverne viser, at der er foretaget et valg af stoffet under hensyntagen til det stillede spørgsmål eller en given problemstilling. Redegørelse anvendes ofte ved begrebsafklarende spørgsmål, men også i forhold til afklaring af afsætningsøkonomiske problemstillinger.</p>
<p>Forklare - eleverne skal med brug af faglige termer anskueliggøre et komplekst afsætningsøkonomisk forhold, en teori eller en model. En forklaring knytter sig specifikt til et afgrænset forhold og kræver anvendelse af faglig sprogbrug. Forklaringens genstand skal være klart defineret med høj grad af nuancering. Forklaringen er som udgangspunkt afdækkende i en ny sammenhæng, mens redegørelsen er strukturerende i en velkendt sammenhæng.</p>
<p>Analysere -eleverne skal, ved hjælp af fagets metoder og modeller samt gennem undersøgelse og bearbejdning af afsætningsøkonomisk information udarbejde en systematisk fremstilling af en afsætningsøkonomisk problemstilling. Analysens formål er at anvende metoder, modeller og teori, som redskaber til at undersøge og afdække afsætningsøkonomiske problemstillinger, det vil sige, at der er knyttet et hvorfor til analysen. I Afsætning vil en analyse ofte beskæftige sig med, hvordan afsætningsøkonomiske begivenheder påvirker virksomheden, og hvilke konsekvenser det kan have for virksomheden.</p>
<p>Diskutere – eleverne skal belyse en afsætningsøkonomisk problemstilling ved at sætte forskellige synspunkter og argumenter op over for hinanden, som fortrinsvis er fagligt funderede. Der vil være tale om at opstille argumenter og synspunkter op over for hinanden. En diskussion munder ikke nødvendigvis ud i en konklusion men har sin primære betydning via argumentationen og dennes kvalitet, det vil sige den interne logik/konsistens. Eleverne skal vise, at de kender forskel på at forholde sig sagligt og loyalt til et materiale og at forholde sig subjektivt til materialet. I en diskussion er eleverne ikke afskåret fra at fremsætte personlige synspunkter eller holdninger, men det skal ske som resultat af en belysning af synspunkter og argumenter. Herved kan eleverne bidrage med deres egne velbegrundede synspunkter og argumenter.</p>
<p>Vurdere – eleverne skal ud fra faglige kriterier tage stilling til, hvordan undersøgte Afsætningsforhold må forventes at påvirke virksomhedens udvikling. Vurderingen betoner de faglige kriterier i en stillingtagen til et afsætningsøkonomisk forhold. Det er vigtigt, at eleven benytter fagets faglighed som en central del af vurderingen og derved legitimerer vurderingen og dens gyldighed. Vurderingens primære formål er ikke at tilkendegive synspunkter eller holdninger, men synspunkter eller holdninger kan komme til udtryk som resultat af en fagligt velbegrundet vurdering.</p>
<p>Perspektivere – eleverne skal tage stilling til konsekvenserne af en begivenhed set i et internationalt forbruger- og virksomhedsmæssigt perspektiv. I perspektivering forventes eleverne at kunne redegøre for, hvilke konsekvenser en afsætningsøkonomisk problemstilling kan tænkes at have i fremtiden eller i en bredere sammenhæng f. eks fra det lokale til det nationale, eller fra det nationale til det globale. Der kan også være tale om nye muligheder, udfordringer eller trusler der åbner sig som konsekvens af en behandlet problemstilling. Eleverne bør overveje, hvilke problemstillinger der ligger i forlængelse af den behandlede problemstilling.</p>

Det er meget vigtigt at inddrage betydningen af de forskellige spørgeformer aktivt i undervisningen, så eleverne opnår en klar fornemmelse af forskellen i det forventede svar, når de bliver bedt om eksempelvis at redegøre eller diskutere.

3.2. Arbejdsformer

I læreplanen står der om arbejdsformer:

I undervisningen skal der anvendes afvekslende og elevaktiverende arbejdsformer, således at eleverne får mulighed for at arbejde med problemer og løsningsforslag på forskellige taksonomiske niveauer. Der skal være progression i anvendelsen af arbejdsformer frem mod mere selvstændiggørende og studieforberedende arbejdsformer. Eleverne skal inddrages i planlægningen af undervisningen herunder valg af problemstillinger og arbejdsformer.

Der gennemføres en række forløb, hvor eleverne selvstændigt arbejder ud fra en virkelighedsnær kontekst med identifikation af problemer, opstilling af arbejdsspørgsmål, besvarelse af spørgsmål, præsentation af løsninger og refleksioner over eget arbejde. Undervisningen omfatter endvidere arbejde med øvelser ud fra afgrænsede problemer og mindre cases med mere åbne problemstillinger. Udadvendte aktiviteter gennemføres i form af gæstelærere og virksomhedsbesøg samt arbejde med projekter omkring konkrete virksomheders afsætningsmæssige problemer.

Overordnet planlægning

Det overordnede fokus for tilrettelæggelsen af et undervisningsforløb vil altid være en kombination af et fagligt mål og et eller flere kernestofområder.

Fagets metoder har en central placering i undervisningen, specielt – men ikke kun – i økonomisk grundforløb, erhvervs-case og studieområdet. Undervisningen tilrettelægges med bevidst inddragelse af samfundsvidenskabelig metode på et passende niveau – med en stigende progression gennem uddannelsen.

Progression

Progressionen i valget af undervisningsformer indebærer, at elevernes arbejde med afgrænsede afsætningsøkonomiske emner og øvelsesopgaver med entydige løsninger i stigende omfang suppleres med og erstattes af diskussion, casearbejde, virksomhedsspil, projektopgaver og andre arbejdsformer med åbne løsningsmuligheder og flerfaglige tilgange. De forskellige arbejdsformer skal alle medvirke til at fremme elevernes evne til at analysere og vurdere afsætningsøkonomiske problemstillinger samt styrke elevernes økonomiske kompetencer.

Man kan arbejde med at øve elevernes afsætningsøkonomiske kompetencer ved gradvis at lære dem selv at stille gode, relevante spørgsmål til eksempelvis avisartikler. Det at kunne stille spørgsmål, kræver stor viden om afsætningsøkonomiske forhold, da det kræver at man kan læse en tekst med afsætningsøkonomiske briller.

Samarbejde med en virksomhed

Samarbejdet med virksomheder kan antage mange former, men det vigtige er, at eleverne får en autentisk oplevelse af en virksomhed og dens problemer og udfordringer. Mest optimalt er det at besøge en lokal virksomhed en eller flere gange i løbet af uddannelsen og på baggrund heraf arbejde med forskellige opgaver i tilknytning hertil. Alternativt kan man inddrage og gå i dialog med forskellige virksomheder gennem de tre år afhængig af opgavernes art. I sådanne forløb kan eleverne udfordres på alle kompetencer, med speciel fokus på tankegangskompetencen samt databehandlings- og kommunikationskompetencen. Hvis det af forskellige årsager ikke kan lade sig gøre at arrangere et virksomhedsbesøg, kan man måske få en repræsentant fra en lokal virksomhed eller en iværksætter til at besøge klassen eller inddrage virtuelle virksomhedsbesøg. Specielt nystartede og mindre virksomheder kan ofte have udfordringer med til klassen. Eleverne kan arbejde med virksomhedens udfordringer og evt. fremlægge deres løsninger for virksomheden – skriftligt eller mundtligt. Alternativt er det en god idé at inddrage tidligere elever. Ofte er disse meget villige til at komme og fortælle om deres arbejde samt de opgaver, de arbejder med. Dette styrker også elevernes nysgerrighed og engagement i fagets discipliner samt de videre uddannelses- og karrieremuligheder, som faget indbyder til.

Det er endvidere karakteristisk for det sammenhængende forløb, at der er en høj grad af elevstyring, og at eleverne kan arbejde med forskellige problemstillinger inden for virksomheden. Produk-

tet af samarbejdet med virksomheden kan have mange former, men det vil være oplagt at medtænke den skriftlige dimension i arbejdet. Her kan der være tale om alt lige fra præsentationer over mindre notater til større rapporter om virksomheden. Det er produktet fra det sammenhængende forløb, som er en del af prøvegrundlaget ved den mundtlige prøve. Det er ikke meningen, at forløbet nødvendigvis skal omhandle en virksomhed. Det kan også være et begreb eller en branche. Forløbets aktualitet er central.

Skriftligt arbejde

I læreplanen for afsætning A står der om det skriftlige arbejde under arbejdsformer:

Det skriftlige arbejde planlægges, så der er progression og sammenhæng. Der arbejdes med progression i såvel form som indhold, omfang og fagets genrer, så udviklingen af elevernes studiekompetence understøttes. Det skriftlige arbejde skal understøtte opfyldelsen af de faglige mål, herunder evnen til systematisk at formidle faglige problemstillinger ved anvendelse af fagets metoder og teorier. Herved opnår eleven en gradvis sikkerhed i den faglige diskurs. Der skal endvidere arbejdes systematisk med betydningen af de taksonomiske niveauer og udfoldelse af fagets kerne-stof ud fra fagets kompetencemål.

Som grundlag for den mundtlige prøve arbejdes der med et forløb som skal dække kernestofområderne bredt. Forløbets overordnede emne bestemmes af læreren. Forløbet placeres typisk i den afsluttende del af undervisningen. Eleverne skal hertil udarbejde et kort sammenfattende skriftligt produkt for at fastholde fagligt fokus.

Det skriftlige arbejde har en central plads i den daglige undervisning. I forbindelse med det skriftlige arbejde er det vigtigt at bevidstgøre eleverne omkring fagets genrer og de spørgeformer, som anvendes til at initiere disse (jfr. oversigten over spørgeformer i afsnit 3.1) Skriftlighed er en integreret og central del af læringen i faget og omfatter arbejde med flere forskellige genrer samt forståelse af de forskellige taksonomiske niveauer.

Overordnet kan man skelne mellem to typer af skriftlighed: At skrive for at lære, og at lære at skrive (fagligt korrekt) Begge sider af skriftligheden er relevante for undervisningen i afsætning og bør medtænkes i alle længere undervisningsforløb. Det kan således være en god metode, at det ikke er alt, hvad eleverne skriver som bedømmes.

Samtidigt skal eleverne heller ikke være i tvivl om, hvornår de bliver bedømt, og hvad de bliver bedømt på. Fokuseret retning, formativ evaluering og gradvis aftagende stilladsering i forhold til elevernes skrivekompetencer er centrale elementer. Der bør desuden fokuseres på følgende studieforberedende skrivekompetencer:

- genrebevidsthed
- sproglig korrekthed
- disposition
- argumentation
- anvendelse af citater, figurer, illustrationer m.v.
- præsentation
- relevante henvisninger, noteapparat og litteraturliste

På trods af at der ikke er tildelt fordybelsestid i afsætning B, er det oplagt at inddrage skriftlighed i undervisningen, da alle fag bidrager til elevernes skrivekompetencer.

Det skriftlige produkt i relation til det sammenhængende forløb

Det skriftlige produkt som laves i forbindelse med eksamensforløbet, kan have mange former, men det er ikke hensigten, at der skal udarbejdes en omfattende rapport eller et andet omfattende skriftligt produkt. Det fremgår af læreplanerne, at der er tale om et kort sammenfattende produkt.

Eksempler på skriftlige produkter kan fx være: en synopsis, et notat, en kommenteret forretningsmodel, en poster eller en præsentation. Skriftlige produkter kan evt. suppleres med fysiske bud på løsninger og brug af forskellige medier. Det væsentlige er, at eleverne kan perspektivere den trukne opgave til deres forløb. Det er derfor oplagt, at det skriftlige produkt giver eleverne mulighed for at inddrage forskellige kernestofområder til den mundtlige eksamen. Det er underviseren som vælger det overordnede emne for forløbet som inddrages til eksamen. Det er ligeledes underviserens vurdering, hvor vidt eleverne selv er i stand til at vælge underemner og evt. lave problemformuleringer, eller om der er et behov for højere grad af lærerstyring. Dette afhænger af elevgruppens sammensætning. Samtlige af disse krav er vigtige at medtænke i alle sammenhænge, hvor der arbejdes med skriftlighed i afsætning.

3.3. It

I læreplanen står der om inddragelsen af it:

It og medier anvendes i undervisningen som fagligt redskab og som støtte for elevens læreproces i faget. Gennem undervisningen skal eleven udvikle evnen til at anvende et bredt udsnit af digitale muligheder, herunder indgå i samarbejde med andre i digitale fællesskaber. Undervisningen skal bidrage til at udvikle elevens evne til på reflekteret og kritisk vis at udvælge, analysere og vurdere information. Endelig skal undervisningen bidrage til, at eleven udvikler en kritisk tilgang til internettets anvendelse og kommunikationsformer.

It kan med stor fordel inddrages i undervisningen. Det gælder f.eks. informationssøgning på internettet, centrale databaser, digitale fællesskaber og som hjælpemiddel ved mundtlig og skriftlig præsentation af afsætningsøkonomisk stof.

Digitale fællesskaber

Arbejdet med digitale fællesskaber er centralt i forhold til arbejdet med elevernes digitale dannelse, herunder at eleverne udvikler en kritisk tilgang til internettet. Eleverne skal være i stand til at skabe, dele og præsentere afsætningsøkonomisk viden gennem digitale fællesskaber. Digitale fællesskaber kan skabes ved at inddrage f.eks. facebook, twitter, onedrive, dropbox eller google docs aktivt i undervisningen. Arbejdet vil være med til at understøtte den økonomiske redskabskompetence og databehandlingskompetencen.

Informationssøgning

I arbejdet med databehandlingskompetencen er det uundgåeligt at anvende internettet som en vigtig kilde til informationssøgning samt de tilgængelige biblioteker med fysiske bøger. I informationssøgningsprocessen trænes eleverne i at udvælge, analysere og vurdere informationer på kritisk vis. Man må således kunne forvente, at eleverne ved afslutningen af uddannelsen er selvhjulpne mht. at finde virksomhedsoplysninger.

Centrale databaser

Det er essentielt, at eleverne tilegner sig et generelt overblik over de mest centrale databaser, der kan anvendes til fremskaffelse af sekundære data. Grundlæggende bør eleverne have kendskab til at finde relevante informationer i Statistikbanken. Også Euromonitor indeholder mange værdifulde oplysninger om markeder opdelt på lande og varegrupper, som det ellers kan være vanskeligt for eleverne at få adgang til. Databasen Marketline fra Datamonitor kan også anbefales. Såvel Euromonitor som Marketline er betalingsdatabaser og er derfor ikke et krav at have adgang til.

3.4. Samspil med andre fag

I læreplanen står der om samspil med andre fag:

Afsætning er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene såvel skriftligt som mundtligt. Dele af kernestof og supplerende stof skal vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil mellem fagene og i studieretningen. I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages desuden elevernes viden, kundskaber og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af emnerne og belysning af fagets almendannende sider. Afsætning indgår desuden i økonomisk grundforløb og studieområdet. Faget skal indgå i minimum et obligatorisk samspil med matematik. Faget indgår ligeledes i et obligatorisk samspil med virksomhedsøkonomi om faget erhvervs-case. Der skal endvidere gennemføres et samarbejde med virksomhedsøkonomi omkring kernestoffet strategi.

Ved samspil med andre fag flyttes fokus til en fælles problemstilling, som man ønsker at fordybe sig i. Fagene indgår med deres teori i den grad, de egner sig til at formulere løsninger på problemstillingerne eller i den grad, fagets teori egner sig til at forklare de fænomener, eleverne skal beskrive. Når der arbejdes med kompetencemål, er det oplagt at arbejde sammen med andre fag, som har de samme kompetencemål som afsætning. Fagene kan således bidrage med forskellige stofområder.

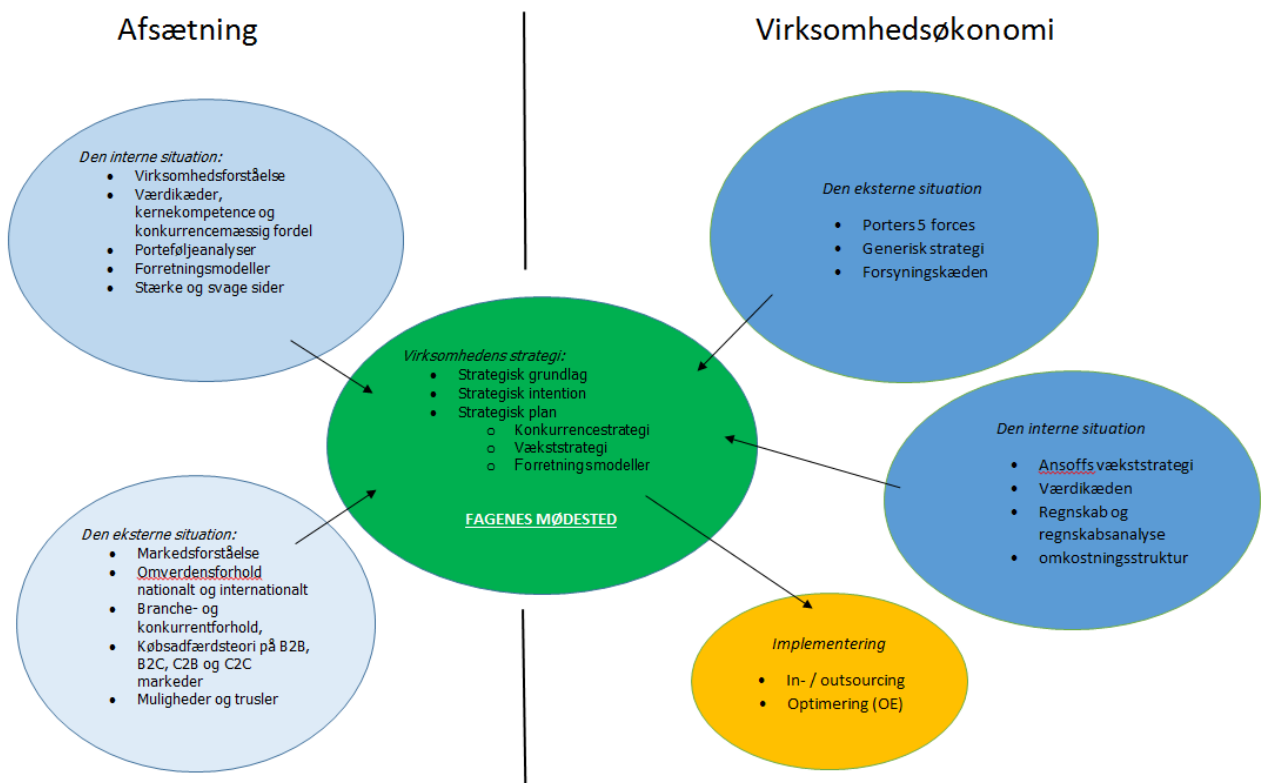
På hhx indgår afsætning i det økonomiske grundforløb i samspil med fagene virksomhedsøkonomi og international økonomi. Samspillet har privatøkonomi som tema. I det økonomiske grundforløb introduceres eleverne til at arbejde med økonomiske problemer og deres løsninger. Eleverne introduceres desuden til arbejdet med økonomiske modeller som redskaber ved løsningen af økonomiske problemer. Afsætning i grundforløbet bør derfor planlægges og gennemføres, så det bl.a. bidrager konstruktivt til ØG.

Afsætning indgår på hhx i studieområdet. På hvilken måde og i hvilket omfang, faget indgår, er beskrevet i skolens studieplan for studieområdet.

Afsætning skal ifølge læreplanerne indgå i et obligatorisk samspil med matematik. Der skal i afsætning ikke undervises i matematik, men eleverne skal kunne anvende matematiske værktøjer og matematiske fremstillingsformer, hvor det er relevant. I formidlingen af de afsætningsøkonomiske problemstillinger skal matematiske ræsonnementer og matematiske/grafiske fremstillinger anvendes. Dette tilpasses niveauet, som eleverne har matematik på. Det vil være oplagt at inddrage matematik ved fx markedsanalyser, nulpunktsberegninger, indekstal, priselasticitet og big data. Det centrale er, at eleverne kan træffe beslutninger på baggrund af data ikke nødvendigvis at foretage beregninger.

Erhvervs-case er et formaliseret samspil mellem fagene afsætning og virksomhedsøkonomi på hhx. Samspillet tager udgangspunkt i en række problemstillinger, som præsenteres via en autentisk beskrivelse af en virksomhed. Eleverne analyserer problemstillingerne, udpeger centrale problemstillinger og peger på løsninger af disse. Fagernes teorier og metoder indgår i arbejdet, i den grad eleverne vurderer disse er relevante for case-arbejdet.

Endeligt foretages et obligatorisk samspil med virksomhedsøkonomi omkring kernestofområdet strategi. Der er forskellige faglige traditioner vedrørende, hvad der definerer strategi, så forløbet kan gennemføres snævert eller bredt. Samspillet kan godt dækkes af i studieområdet. Det snævre samspil kan fokusere på den midterste cirkel i nedenstående illustration fx ved at fokusere på forretningsmodeller i form af fx business model canvas. Ved det brede samspil inddrages elementer fra flere af cirklerne fx ved at fokusere på hele den strategiske planlægning. I nedenstående illustration er der taget udgangspunkt i kernestoffet for afsætning A og virksomhedsøkonomi A.

Hensigten med samspillet omkring strategi er, at eleverne opnår en forståelse for, at strategi kan ses fra forskellige vinkler.

På alle gymnasiale uddannelser vil det ligeledes være oplagt at inddrage afsætning i samspil med både naturvidenskabelige, humanistiske og andre samfundsvidenskabelige fag.

4. Evaluering

4.1. Løbende evaluering

Det fremgår af læreplanerne for afsætning B, at:

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af elevernes faglige standpunkt.

Elevernes mundtlige og skriftlige kompetencer samt deres viden, kundskaber og færdigheder i relation til Afsætningsmæssige forhold evalueres løbende. Individuel vejledning undervejs i forløbet skal give eleverne viden om deres standpunkt i forhold til fagets mål og styrke deres progression i faget.

I evalueringen af elevernes skriftlige arbejde veksles mellem forskellige former for evaluering af det færdige produkt og en procesorienteret evaluering.

Det er næsten identisk med læreplanen for afsætning A, der er dog en mindre forskel i den første sætning for afsætning A: *De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af elevernes mundtlige og skriftlige standpunkt.*

Her er det tydeligt, at det kun er i afsætning A, at elevernes skriftlige standpunkt skal evalueres løbende, det er dog væsentligt, at der også i afsætning B arbejdes med elevernes skriftlige kompetencer, da dette også bidrager til elevernes samlede skrivekompetencer på trods af, at der ikke er forhåndstildelt fordybelsestid.

Det fremgår af bekendtgørelsen, at undervisningen løbende skal evalueres. Elever, lærere og skolens ledelse skal ligeledes løbende informeres om udbyttet af undervisningen i de enkelte fag. Den løbende evaluering skal sikre, at den enkelte elev får et klart billede af egne styrker, svagheder og fremskridt og give grundlag for at justere undervisningen. Evalueringen skal danne grundlag for vejledning af den enkelte elev med hensyn til både faglig udvikling og udvikling af arbejdsmetoder.

Den løbende evaluering skal dels måle elevens kompetencer i forhold til de faglige mål og dels forbedre undervisningen. Den har både et summativt og et formativt element. Den summative evaluering opsummerer elevens udbytte i forhold til de fastlagte mål og bruges i standpunktsevalueringer og til eksamen.

Den formative evaluering er en evalueringsform, hvor man gennemfører evalueringen med det primære formål at sætte eleven og underviseren i stand til at reflektere over, hvorvidt de mål, der er opstillet for et forløb, kan eller er ved at blive gennemført. Den skal forholde sig generelt til elevernes læringssituation, arbejdsindsats, arbejdsbyrde, undervisningens tilrettelæggelse, elevernes indflydelse, undervisningsformer og lærerens indsats. Evalueringen er fremadrettet på den måde, at den løbende giver et billede af en elevs styrker og fremskridt og giver grundlag for justering af undervisningen.

4.2. Prøveform

I læreplanen for afsætning A står der følgende vedrørende prøveformer:

Der afholdes en centralt stillet skriftlig prøve og en mundtlig prøve.

I afsætning B er der udelukkende en mundtlig prøve.

Skriftlig prøve

Grundlaget for den skriftlige prøve er en centralt stillet opgave. Prøvens varighed er fem timer.

Den skriftlige prøve udarbejdes på baggrund af en centralt stillet opgave. Som et resultat af gymnasireformen fra 2017 er der udviklet en ny form for skriftlig opgave. Den er temabaseret og indeholder en række forskellige bilag som fx artikler, statistikker, brancheanalyser og markedsføringsmateriale. Bilagene kan være lyd, video, tekst og billeder. Det er derfor afgørende, at eleverne medbringer høretelefoner til prøven. Der henvises til prøvebanken.dk, hvor der en guide til lærerne findes (også kaldet "lærerens hæfte")

I sommerterminen 2020 blev den første nye temabaserede opgave lanceret. Alle tidligere skriftlige eksamensopgaver findes i prøvebanken.dk, hvor der også findes to vejledende opgaver. Endeligt henvises der til [EMU](#), hvor der findes en vodcast som bl.a. beskriver formålet med og opbygningen af den nye temabaserede opgave.

Spørgsmålene i den skriftlige prøve tager udgangspunkt i emnerne inden for fagets kernestof og er udarbejdet, således at eleverne udfordres på de økonomiske kompetencer. Spørgsmålene udarbejdes ud fra SOLO-taksonomien jf. vejledningens afsnit 3.1.

Prøvens varighed er fem timer. I undervisningen arbejdes der med, hvorledes de fem timer bedst udnyttes.

Bedømmelseskriterierne til den skriftlige prøve er de faglige mål. Censorerne bedes tage hensyn til helheden i besvarelserne og taksonomien i bedømmelsen af opgaverne.

Mundtlig prøve

Af læreplanerne for afsætning A og B fremgår det, at:

Grundlaget for prøven er et forløb, der typisk er udarbejdet i den afsluttende del af undervisningen, og en udtrukket opgave med tilhørende bilag. Opgaverne med bilag sendes til censor forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 30 minutters forberedelsestid.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation af den trukne opgave samt perspektivering til forløbet og former sig derefter som en samtale mellem eksaminand og eksaminator.

Den enkelte opgave må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold. Et opgavesæt skal i al væsentlighed dække de faglige mål og kernestoffet.

Prøvemateriale

Den mundtlige prøve gennemføres på grundlag af et ukendt tekstmateriale af et omfang på typisk 1-2 sider. Tekstmaterialet kan suppleres med promotionmateriale, statistikker eller andet relevant materiale. Normalt vil ca. tre spørgsmål være passende til denne eksamensform, herunder et spørgsmål hvor eleven kan perspektivere til forløbet fra undervisningen. Der kan være flere forskellige måder at udforme spørgsmålene på, men det gode spørgsmål tager udgangspunkt i at teste elevernes økonomiske kompetencer og dermed de faglige mål. På et afsluttende hold er det en god idé at anvende den samme opgaveskabelon, og denne kan med fordel trænes i den afsluttende del af undervisningen.

Det ukendte tekstmateriale beskriver en aktuel og virkelighedsnær begivenhed/situation for en virksomhed eller branche, hvor der rejses en eller flere problemstillinger. Den kan have form af en mindre case, en artikel, uddrag af rapport eller notat fra eller om en virksomhed. I udvælgelsen af materialet tages der hensyn til, at eleverne skal have tilstrækkelig med information for at kunne svare fyldestgørende på de stillede spørgsmål. Omfanget på 1-2 sider kan således tolkes bredt, da det afhænger meget af, om materialet består af billeder, figurer, tabeller eller ren tekst. Tekster kan også variere meget i sværhedsgrad, hvorfor materialet tilpasses forberedelsestiden samt de ledsagende spørgsmål.

Eksempel på mundtlig eksamensopgave (fra FIP 2020)

Emner: Købsadfærd og konkurrence samt marketingplanen fra undervisningen

1. Identificér bilagens afsætningsfaglige problemstillinger i relation til en relevant målgruppes købsadfærd og konkurrenceforholdene på dagligvaremarkedet
2. Analyser en eller flere problemstillinger med brug af relevant faglig viden
3. Perspektiver ovenstående besvarelser til marketingplanen fra undervisningen

Bilag: Dagligvarekæder går online for at vinde de unge, JP erhverv 11.09.19 (skal evt. forkortes lidt)

Eksamination

Eksaminationstiden er sammenlagt på 30 minutter.

Det anbefales, at opgaver og materialer sendes til censor mindst fem hverdage før prøvens afholdelse, medmindre særlige forhold gør sig gældende. Af undervisningsbeskrivelsen fremgår det sammenhængende forløb tydeligt, således at censor ikke er tvivl om, hvilket forløb der inddrages til eksamen. Elevernes produkter fra det sammenhængende forløb medsendes ikke til censor. Censor kan dog forespørges om dette af eksaminator.

I første del af prøven tildeles eksaminanden ved lodtrækning en opgave, og der gives 30 minutters forberedelse. Følges ovenstående eksempel anbefales det, at eleverne bruger forberedelsen på spørgsmål 1 og 2. Spørgsmål kan være forberedt på forhånd og didaktisk rammesat af læreren.

I forbindelse med eksaminationen perspektiverer eleven den trukne opgave til det sammenhængende forløb fra undervisningen, således at der er en naturlig forbindelse mellem prøvens to delelementer. Der er ikke på forhånd angivet en bestemt rækkefølge, det er dog mest naturligt at slutte med perspektivering til forløbet. Perspektivering kan således med fordel integreres i de

spørgsmål som indgår i opgaven. Det tilstræbes, at der ikke opstår en situation, hvor prøven har to skarpt adskilte dele. Det er oplagt, at eleverne på forhånd har udarbejdet forslag til, hvordan forløbet relateres til forskellige typer af ukendte opgaver, herunder et bredt udsnit af kernestofområderne. Opgaven og det sammenhængende forløb danner grundlag for en samtale og diskussion, hvor censor også vil kunne inddrages.

Regler vedrørende eksaminandernes brug af internettet for at tilgå tilladte hjælpemidler ved prøverne fremgår af § 6 i "Bekendtgørelse om visse regler om prøver og eksamen i de gymnasiale uddannelser". I [vejledningen](#) til denne bekendtgørelse er der givet eksempler på, hvilke hjælpemidler der må, og hvilke der ikke må tilgås via internettet.

Særligt vedrørende afsætning B på eux

Afsætning B på eux knytter an til den konkrete elevgruppes erhvervsuddannelser, herunder at opgaver, projekter m.v. i rimeligt omfang giver mulighed for at inddrage viden, begreber og indhold fra den enkelte elevs erhvervsuddannelse. Dette betyder bl.a., at faget i højere grad optræder i en helhedsorienteret og praksisnær sammenhæng, og at faget ligeledes optræder som en del af erhvervsområdet. Kernestoffet vil typisk blive tonet i forhold til uddannelsens opbygning og det valgte speciale. Disse forhold bør censorer fra hhx være særligt opmærksomme på ved bedømmelsen af elever på eux. Der gøres samtidig opmærksom på, at eleverne på eux i lige så høj grad som på hhx skal honorere de faglige mål, og dermed leve op til det faglige niveau i fagets læreplan.

Der er udarbejdet en særlig vejledning til afsætning B på eux. Den kan findes her. Af denne fremgår de særlige forhold for afsætning B på eux.

4.3. Bedømmelseskriterier

I læreplanen står der om bedømmelseskriterier ved eksamen:

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1. Ved begge prøver gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Bilag 1 Karakterbeskrivelser

Oversigt over karakterskalaen

12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

Karakterbeskrivelser for den skriftlige og mundtlige prøve

		Skriftlig prøve	Mundtlig prøve
12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler. I besvarelsen er der foretaget aktuelle afgrænsninger, hvor flere relevante teorier og modeller defineres i forhold til problemstillinger og udfordringer. Modeller og teorier er anvendt korrekt og informationer er bearbejdet, og eleven kan relatere disse til de valgte problemstillinger på en hensigtsmæssig måde og med sammenhæng til andre relevante teorier og begreber. Der er sammenhæng mellem påstand, hjemmel og belæg. Besvarelsen er velstruktureret og sproget er genrekorrekt.	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler. Eleven kan identificere flere relevante og aktuelle afsætningsmæssige udfordringer og problemer, der analyseres med udgangspunkt i relevante teorier og modeller. Modellerne anvendes korrekt, og der er belæg og hjemmel for konklusionerne. Eleven svarer struktureret, reflekteret og med dybde på spørgsmål. Præstationen er præget af stor selvstændighed, og sikkerhed med et samlet overblik over fagets emner og metode. Sproget er fagligt, selvsikkert, nuanceret og dialogskabende.

7	God	<p>Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler. Besvarelsen indeholder afgrænsninger i et rimeligt omfang, og der er foretaget et hensigtsmæssigt teorivalg i forhold til relevante Afsætningsmæssige udfordringer. Modeller og teorier anvendes i et rimeligt og ofte rutinepræget omfang. Der er en rimelig inddragelse og behandling af informationer og sammenhæng til de valgte problemstillinger. Der er rimelig eller genkendeligt belæg og hjemmel, om end der ikke er fuldkommen konsistens. Der er en rimelig struktur i besvarelsen, og sproget er forståeligt, om end ikke helt genrebevidst.</p>	<p>Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler. Eleven kan identificere nogle relevante afsætningsøkonomiske problemer og udfordringer med udgangspunkt i relevante teorier og modeller. Modellerne anvendes godt men med en del mangler. Der er belæg og hjemmel for nogle af konklusionerne. Der er nogen struktur i præstationen, og eleven svarer forholdsvis reflekteret på de fleste spørgsmål. Præstationen bærer præg af en rimelig selvstændighed og sikkerhed, og sproget er fagligt, dog med en del mangler.</p>
02	Tilstrækkelig	<p>Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål. Besvarelsen indeholder få eller ingen afgrænsninger og er baseret på en beskedent anvendelse af teori og modeller, som dog bruges uden dybere argumentation. I et forsøg på at identificere relevante afsætningsmæssige problemstillinger anvendes modeller og begreber ofte overordnet med mangler og fejl. Der inddrages eller anvendes sjældent informationer. Der er ringe eller ingen belæg og hjemmel og flere steder fremstår besvarelsen postulerende. Besvarelsen er flere steder ustruktureret, ligesom der er lille grad af genrebevidsthed. Sprogligt er besvarelsen flere steder dårlig og talesprogsagtig.</p>	<p>Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål. Eleven kan identificere få afsætningsøkonomiske problemer og udfordringer af rimelig relevans med en beskedent analytisk reference. Præstationen er usammenhængende, og flere fejl forekommer. Eleven skal fagligt hjælpes og støttes gennem eksaminationen. Modeller og teorier anvendes med stor usikkerhed. Analyse og vurdering er generelt præget af påstande og uden sammenhæng til andre af fagets emner. Præstationen er minimalt acceptabel og uden den ønskelige faglige dybde. Sproget er hverdagsagtigt og talesprogsagtigt.</p>